

Oorzaken van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten

Mariska de Baat
Nienke Foolen

www.nji.nl

Augustus 2012

Verschillende factoren kunnen een rol spelen bij het ontstaan van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Zowel kenmerken op individueel niveau als kenmerken van de omgeving – gezin en school- kunnen het risico op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten vergroten of een kind of jongere er juist voor behoeden.

Risicofactoren

Kindfactoren

Er zijn verschillende wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar de kindfactoren die de kans op schoolverzuim en schooluitval kunnen vergroten (Dowrick & Crespo, 2005). Kindfactoren die mogelijk een rol spelen bij schoolverzuim en schooluitval zijn: sekse, leeftijd, etniciteit, schoolprestaties, handicaps en stoornissen, persoonlijkheidskenmerken en gedragsproblemen.

Sekse

Onderzoeksbureau NIPO (2002) heeft onderzoek gedaan naar geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim van ruim 50.000 leerlingen in het voortgezet onderwijs. Door middel van een telonderzoek werd voor iedere leerling op twee momenten nagegaan of zij aanwezig waren op school en wat de (mogelijke) reden van het eventuele verzuim was. Uit het onderzoek is gebleken dat het verzuimpercentage onder de meisjes hoger is dan onder de jongens (respectievelijk 8,4% en 7,5% in een willekeurige les). Ondanks het feit dat meisjes meer verzuimen dan jongens, blijkt er geen significant verschil te zijn naar verzuimredenen. Bij meisjes wordt ziekte iets vaker geregistreerd als reden van afwezigheid dan jongens (respectievelijk 51% en 48%). Verder is er echter geen sprake van grote verschillen in de redenen van verzuim. Ook Amerikaans onderzoek laat zien dat meisjes vaker verzuimen dan jongens (Kleine, 1994 in Teasley, 2004).

Traag en Van der Velden (2008) hebben de rol van kind-, gezins- en schoolfactoren op schooluitval onderzocht. Daarvoor hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van ruim 19.000 leerlingen die in het kader van een onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek in de eerste klas van de middelbare school diverse vragenlijsten hebben ingevuld. De schoolcarrière van deze leerlingen wordt sinds het schooljaar 1989/1990 gevolgd. Dat levert waardevolle informatie op over de factoren die een rol bij spelen bij voortijdig schoolverlaten. Uit dit onderzoek blijkt dat jongens bijna zeven maal meer risico lopen op voortijdig schoolverlaten zonder een enkel diploma. Dit verschil tussen jongens en meisjes verdwijnt in de groep jongeren die wel een vmbo-diploma behaalt en dan stopt. Daar vallen evenveel jongens als meisjes uit. De groep die na het behalen van hun vmbo-diploma met school stopt is formeel wel schoolverlater. Ook blijkt dat jongens die uitvallen dit vergeleken met

meisjes vaker doen vanwege hun gebrek aan motivatie en hun slechte schoolprestaties (Traag & Van der Velden, 2008). Een onlangs verschenen rapport van het SCP (Herweijer, 2008) bevestigt het beeld dat jongens vaker uitvallen dan meisjes. Een mogelijke verklaring daarvoor is het verschil in het uiten van problemen: jongens vertonen vaker externaliserend probleemgedrag en meisjes vaker internaliserend probleemgedrag. De hogere uitval bij jongens heeft waarschijnlijk voor een deel te maken met deze verschillen.

Leeftijd

Leeftijd speelt een rol in schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten: hoe ouder jongeren zijn, hoe vaker zij spijbelen en uitvallen. Zo komt schoolverzuim en schooluitval op de basisschool nauwelijks voor en gebeurt het vooral op de middelbare school. Uit het onderzoek van het NIPO blijkt dat het schoolverzuim op de middelbare school per leerjaar toeneemt. Zowel bij jongens als bij meisjes is het verzuimpercentage het laagst in het eerste jaar en het hoogst in het vierde jaar. Bij meisjes is er sprake van het grootste verschil in verzuim naar leerjaar: terwijl 6,2% verzuimt in het eerste leerjaar is dit 10,4% in het vierde leerjaar. Verder stapelen de risico's voor veel voortijdig schoolverlaters zich wel al op jonge leeftijd op en begint het proces van voortijdig schoolverlaten dus al op jonge leeftijd. Een kind dat bijvoorbeeld al met een taalachterstand de kleuterklas betreedt, heeft een grote kans om op latere leeftijd het onderwijs voortijdig te verlaten (Junger-Tas, 2002).

Etniciteit

In diverse studies is de invloed van etniciteit op schooluitval onderzocht. De resultaten zijn niet eenduidig. Sommige Amerikaanse onderzoekers concluderen dat leerlingen van Afro-Amerikaanse en Spaanstalige afkomst vaker voortijdig het onderwijs verlaten. Volgens andere studies verdwijnt dit verschil wanneer de negatieve kenmerken die samenhangen met het behoren tot een minderheidsgroep - zoals wonen in een slechte buurt en een lager gezinsinkomen - worden weggenomen (Battin-Pearson, Newcomb, Abbott, Hill, Catalano & Hawkins, 2000).

In de studie van Traag en Van der Velden (2008) is wel een effect van etniciteit gevonden. Wanneer kenmerken van individu, gezin en school niet verschillen, lopen jongeren met een Nederlandse en jongeren met een andere etnische achtergrond evenveel risico op het voortijdig schoolverlaten zonder een enkel diploma. Wel verlaten allochtone jongeren vergeleken met autochtone jongeren minder vaak het onderwijs nadat zij een vmbo-diploma hebben gehaald. Allochtone jongeren blijven dus langer op school zitten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat deze jongeren vaker extra hun best doen om hun relatieve achterstandssituatie te compenseren.

Herweijer (2008) concludeert in tegenstelling tot Traag en Van der Velden juist dat leerlingen uit minderheidsgroepen een groter risico op uitval hebben vergeleken met autochtone leerlingen. Met name de eerste generatie allochtonen, Antillianen en Arubanen en overige niet-westerse allochtonen lopen meer risico op voortijdig schoolverlaten. In het basisonderwijs is de achterstand van allochtone leerlingen waarschijnlijk te wijten aan factoren als de taal die thuis gesproken wordt, opvoedingsgewoonten en de geringe bekendheid met het Nederlandse onderwijs. In het voortgezet onderwijs is de hoge uitval van leerlingen uit minderheden grotendeels te herleiden tot de lage sociaal-economische status van hun ouders en hun lagere prestatieniveau bij aanvang van het voortgezet onderwijs (Tesser en Iedema, 2001 in: Herweijer, 2008; Herweijer, 2003 in: Herweijer, 2003).

Schoolprestaties

Slechte schoolprestaties zijn een belangrijke risicofactor voor schoolverzuim. De slechte prestaties kunnen bijdragen aan een zwakke motivatie van de leerling en leiden tot schoolverzuim. Voorbeelden van slechte schoolprestaties zijn: slechte cijfers, zitten blijven, een taalachterstand en/of leerproblemen. Leerproblemen worden door veel leerlingen als frustrerend ervaren en dragen daarmee bij aan een afkeer tegen de school (Tobler, 2000). Slechte schoolprestaties zijn ook van invloed op schooluitval. Leerlingen die uiteindelijk zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, behaalden aan het eind van de basisschool minder goede schoolresultaten en kregen een lager schooladvies dan leerlingen die wel een havo-, vwo- of hoger diploma behalen. (Traag & Van der Velden, 2008). Ook bleken deze jongeren minder gemotiveerd en beschouwden zij de school als een weinig positieve omgeving. Onderzoek van Battin-Pearson en collega's (2000) laat zien dat slechte schoolprestaties de duidelijkste voorboden zijn van voortijdig schoolverlaten. Ook het zittenblijven als gevolg van onvoldoende schoolprestaties blijkt een belangrijke risicofactor te zijn voor voortijdig schoolverlaten (Alexander, Entwisle & Kabbani, 2001). De Inspectie van het Onderwijs (2007a, in Herweijer, 2008) wijst er daarnaast nog op dat een kwart van de kinderen bij het verlaten van de basisschool onvoldoende kan lezen. Hierdoor hebben deze leerlingen moeite met het lezen van teksten uit schoolboeken, wat de prestaties en de motivatie niet ten goede komt.

Handicaps en stoornissen

Ook een handicap of een stoornis kan een reguliere schoolloopbaan in de weg staan. Voor een groep jongeren is het behalen van een startkwalificatie niet haalbaar als gevolg van hun beperkte cognitieve vermogens. Ook kinderen met lichamelijke beperkingen of stoornissen zoals ADHD kunnen moeite hebben met het behalen van een startkwalificatie. Deze leerlingen werden vroeger opgevangen binnen het speciaal onderwijs, maar volgen tegenwoordig vaak regulier onderwijs met extra ondersteuning. Deze extra ondersteuning is misschien niet altijd voldoende om het nadeel van de beperking te compenseren. Gevolg is dat deze leerlingen, meer dan vroeger, moeite hebben met het behalen van een startkwalificatie.

Persoonlijkheidskenmerken en gedragsproblemen

Volgens Kearney (2008) kunnen de volgende kenmerken de kans op schoolverzuim vergroten: impulsiviteit, angstgerelateerde problemen, gebrekkige sociale vaardigheden, weinig zelfvertrouwen, gebrekkige zelfcontrole, hyperactiviteit, zich genegeerd voelen op school en weinig betrokkenheid bij de school. Tot slot kunnen ook gedragsproblemen de kans op schoolverzuim vergroten. Leerlingen die delinquent gedrag vertonen en/of drugs gebruiken spijbelen over het algemeen meer dan hun leeftijdsgenoten die dit niet doen (Dowrick & Crespo, 2005).

Junger-Tas (2002) benoemt een aantal persoonlijkheidskenmerken die een risicofactor zijn voor voortijdig schoolverlaten, namelijk: temperament, impulsiviteit, aandachtsstoornissen, gebrekkige sociale vaardigheden, gebrekkige zelfcontrole en hyperactiviteit als risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten. Ook is het denkbaar dat bepaalde angststoornissen leiden tot schoolweigering en daarmee voortijdig schoolverlaten in de hand werken.

Omgevingsfactoren

Naast de genoemde kindfactoren, kunnen ook bepaalde omgevingsfactoren een risico vormen voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, namelijk: gezinskenmerken, leeftijdgenoten en schoolkenmerken.

Gezinskenmerken

Leerlingen uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status lopen meer risico op schoolverzuim en om voortijdig en zonder diploma het onderwijs te verlaten (Dowrick & Crespo, 2005; Alexander, Entwisle & Kabbani, 2001; Traag & Van der Velden, 2008). Uit Nederlands onderzoek blijkt dat kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status ongeveer 50 procent meer kans hebben om voortijdig de school te verlaten dan kinderen uit gezinnen met een hogere sociaaleconomische status (Alexander, Entwisle, & Kabbani, 2001).

Uit onderzoek van Battin-Pearson et al. (2000) blijkt armoede in het gezin de kans op voortijdig schoolverlaten te vergroten, zelfs wanneer de betreffende jongere goed mee kan komen op school. Ook het opleidingsniveau en de ondersteuning van de ouders spelen een belangrijke rol in het risico op voortijdig schoolverlaten. Met elk extra jaar opleiding van de ouder, neemt het risico voor de jongere met 7 procent af. Leerlingen die van hun ouders geen aanmoediging en ondersteuning krijgen, verzuimen vaker (Kearney, 2008) en hebben 50 procent meer kans op schooluitval dan jongeren die dit wel krijgen (Traag & Van der Velden, 2008).

De gezinssamenstelling blijkt eveneens van invloed te zijn. Tienermoeders hebben een grotere kans op schoolverzuim dan hun leeftijdgenootjes die nog geen kind hebben (Levine, Pollack, & Comfort, 2001). Het risico van tienermoederschap wordt kleiner als haar sociale netwerk toereikend is en als ze ambities heeft voor haar schoolprestaties. Tienermoederschap kan ook nadelige gevolgen hebben voor de volgende generatie. De kinderen van tienermoeders hebben namelijk een vergrote kans op slechte schoolprestaties, schoolverzuim en schooluitval.

De gezinssamenstelling is ook van invloed op voortijdig schoolverlaten. Kinderen uit eenoudergezinnen (Alexander, Entwisle & Kabbani, 2001; Traag & Van der Velden, 2008) en kinderen uit gezinnen met vier of meer kinderen lopen meer risico op voortijdig schoolverlaten. Ook kinderen zonder broers of zussen lopen meer risico op schooluitval zonder diploma. Dit verschil verdwijnt wanneer wordt gekeken naar de groep die wel een vmbo-diploma behaalt en dan stopt, maar dus formeel wel schoolverlater is (Traag & Van der Velden, 2008). Als mogelijke verklaringen voor het feit dat kinderen uit eenoudergezinnen vaker voortijdig het onderwijs verlaten geeft Herweijer (2008) de spanningen die aan een echtscheiding voorafgaan en financiële problemen in het gezin. Alexander, Entwisle & Kabbani (2001) hebben een groep kinderen uit de eerste klas, van zes of zeven jaar oud, gevolgd tot vijf jaar na de verwachte high school graduation op ongeveer 23-jarige leeftijd. De jongeren zijn afkomstig uit Baltimore. Deze stad heeft een zeer hoge schooluitval: 42 procent van de leerlingen vertrekt van school zonder een diploma. Uit dit onderzoek blijkt dat van de kinderen met een tienermoeder 54 procent uitvalt, terwijl dat bij 38 procent van de kinderen die geen tienermoeder hebben het geval is. Ook kinderen die binnen het gezin veel stressvolle situaties meemaken zoals echtscheiding of verhuizing lopen meer risico op voortijdig schooluitval.

Al deze losse risico's gaan in het leven van de betreffende kinderen vaak samen. Van de kinderen uit gezinnen met een lage sociaal-economische status, valt 55 procent uit als ze uit een tweoudergezin komen en 65 procent als ze uit een eenoudergezin komen. Als het stressniveau in de tweoudergezinnen meevalt, dan zal 50 procent van deze kinderen voortijdig de school verlaten. Als er binnen de eenoudergezinnen relatief veel stress bestaat, dat stijgt het percentage voortijdig schoolverlaters naar maar liefst 69 procent.

Leeftijdgenoten

In het voortgezet onderwijs worden leeftijdgenoten steeds belangrijker voor leerlingen (Schaffer, 1996). Leerlingen met vrienden die vaak spijbelen of delinquent gedrag vertonen, lopen meer risico

te gaan spijbelen dan de leerlingen van wie de vrienden wel de reguliere lessen volgen (Vitaro, Larocque, Janosz, & Tremblay, 2001). Dit risico wordt niet verminderd als een leerling goed kan meekomen op school. Ellebogen en Chamberland (1997) hebben onderzoek gedaan naar het vriendennetwerk van jongeren met en zonder verhoogd risico op schoolverlaten. Hiervoor hebben 191 leerlingen tussen de 14 en 16 jaar tweemaal een vragenlijst ingevuld: éénmaal aan het begin en éénmaal aan het eind van het schooljaar. Uit het onderzoek komt naar voren dat jongeren met een verhoogd risico vaker een schoolverlater als goede vriend hebben en dat ze gedurende het schooljaar meer schoolverlaters in hun bredere vriendennetwerk krijgen. Ook hebben deze jongeren vaker vrienden die fulltime werken: één derde tegenover 7 procent in de groep zonder verhoogd risico. Jongeren zonder verhoogd risico hebben meer vrienden die ze van school kennen en worden minder vaak door hun leeftijdgenoten afgewezen vergeleken met jongeren mét een verhoogd risico. De omgang met antisociale leeftijdgenoten blijkt de kans op voortijdig schoolverlaten te vergroten, ook wanneer de betreffende jongere nog goed mee kan komen op school (Battin-Pearson et al., 2000).

Schoolkenmerken

Factoren op het niveau van de school kunnen een risico vormen voor schoolverzuim. Een slechte kwaliteit van lesgeven en een groot verloop onder docenten kan leiden tot onverschilligheid van leerlingen ten aanzien van de school en aantrekkingskracht tot deviant gedrag (Dowrick & Crespo, 2005). Andere risicofactoren op het niveau van de school die in de literatuur worden genoemd, zijn: een onveilig schoolklimaat, slechte registratie van schoolverzuim, geen (geschikte) consequenties voor schoolverzuim, geen (geschikte) beloningen voor aanwezigheid, een gebrekkige relatie tussen leerling en leraar en weinig aandacht voor diversiteitskwesities (Kearney, 2008). Tot slot is er ook een vergrote kans op schoolverzuim als er verschil is tussen de school en de leerling op het gebied van taal, culturele achtergrond of sociale status. Uit onderzoek in meerdere landen is gebleken dat immigrante leerlingen die een andere taal spreken vaker spijbelen en voortijdig de school verlaten (Worrell, 1997).

Kenmerken van de school spelen ook een rol bij schooluitval. Zo blijkt dat het risico op voortijdig schoolverlaten groter is op scholen met een relatief groot aantal leerlingen van verschillende etnische achtergronden, zelfs wanneer het individuele effect hiervan hetzelfde is. Wanneer er op een school 10 procent minder leerlingen met verschillende etnische achtergronden zitten, dan neemt het risico op schooluitval af met 13 procent. Ook lopen leerlingen van scholen in grote steden anderhalf keer zoveel risico op voortijdig schoolverlaten. Tot slot is gekeken naar de heterogeniteit van de school, dat wil zeggen of de school alleen lagere onderwijsvormen aanbiedt of naast lage onderwijsvormen ook hoge onderwijsvormen. Het blijkt dat jongeren die op een school zitten waar ook hogere onderwijsvormen worden aangeboden, 25 procent minder risico lopen op schooluitval. Mogelijk is dit het resultaat van een beter academisch klimaat op de school en van de omgang met leerlingen die hogere vormen van onderwijs volgen (Traag & Van der Velden, 2008).

Onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs (2007, in Herweijer, 2008) bevestigt dat het risico op voortijdige schooluitval op scholen in de grote steden aanzienlijk groter dan in de rest van het land. Deels is dit te herleiden tot de samenstelling van de schoolpopulatie, maar ook kenmerken van het leven in een grote stad spelen hierin een rol: risicocumulatie, alternatieve vormen van vrijetijdbesteding en ruimere mogelijkheden om aan sociale controle te ontsnappen.

Cumulatie van factoren

Kinderen uit achterstandssituaties hebben vaak te maken met een opeenstapeling van bovenstaande risicofactoren. Junger-Tas (2002) geeft het mogelijk negatieve ontwikkelingstraject van deze kinderen weer in onderstaand schema. In dit schema ligt de nadruk op de rol van de school, maar het is het samenspel van oorzaken – ook binnen het gezin, de bredere omgeving en het kind zelf – dat de uitkomst bepaalt. Wel heeft het onderwijs door de hoeveelheid tijd die kinderen er in doorbrengen, meer mogelijkheden dan andere instellingen om risicogedrag positief te beïnvloeden (Junger-Tas, 2002).

Beschermende factoren

Kindfactoren

Naast de genoemde risicofactoren zijn er ook allerlei beschermende factoren voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, waaronder kindfactoren. Zo is het van belang dat een leerling vertrouwen heeft in een succesvolle schoolloopbaan en een concreet toekomstperspectief heeft. Dit stimuleert het doorzettingsvermogen van de leerling en daarmee de aanwezigheid op school. Daarnaast zijn ook goede schoolprestaties en goede sociale vaardigheden beschermende factoren voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Dowrick & Crespo, 2005; Junger-Tas, 2002).

Omgevingsfactoren

Gezinskenmerken

De betrokkenheid van ouders bij de opleiding van hun kinderen, is een beschermende factor voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat ouderlijke betrokkenheid een positieve invloed heeft op de aanwezigheid van de leerling, ook als de leerling slechte prestaties levert op school of als het gezin een lage sociaaleconomische status heeft (Jimerson, Egeland, Sroufe, & Carlson, 2000; Junger-Tas, 2002). Daarnaast heeft een leerling minder risico op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten als hij/zij opgroeit in een gezin met een hoge sociaaleconomische status, waarin veel waarde wordt gehecht aan onderwijs, waarin de ouders een stabiele baan hebben en er een warme en ondersteunende ouder-kind relatie is. Voor tienermoeders is met name sociale steun een belangrijke beschermende factor (Levine, Pollack & Comfort, 2001).

Leeftijdgenoten

Als een leerling vrienden heeft die de reguliere lessen volgen en hun school afmaken, dan is dit een beschermende factor voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Kearney, 2008).

Schoolkenmerken

Tot slot kunnen ook factoren op schoolniveau bescherming bieden voor schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Allereerst is het van belang dat het onderwijs, de instructie en de leeromgeving aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen. Daarnaast heeft het onderwijs een beschermende werking als er een goede ondersteuningsstructuur is en de leerlingen voldoende worden uitgedaagd (Dowrick & Crespo, 2005; Junger-Tas, 2002). Tot slot is het van belang dat leerlingen een goede band hebben en zich gewaardeerd voelen door de docenten. De waardering kan het zelfvertrouwen van de leerlingen versterken en hen motiveren naar school te gaan.

Literatuur

Alexander, K.L., Entwisle, D.R., & Kabbani, N.S. (2001). The dropout process in life course perspective: Early risk factors at home and school. *Teachers College Record*, 103, 760-822.

Battin-Pearson, S., Newcomb, M.D., Abbott, R.D., Hill, K.G., Catalano, R.F., Hawkins, J.D. (2002). Predictors of early high school dropout: a test of five theories. *Journal of Educational Psychology*, 92, 568-582.

- Dowrick, P. W., & Crespo, N. (2005). School failure. In T. P. Gullotta, & G. R. Adams (Eds.), *Handbook of adolescent behavioral problems: Evidence-based approaches to prevention and treatment* (pp. 589-610). New York, NY, US: Springer Science + Business Media.
- Ellenbogen, S. & Chamerland, C. (1997). The peer relations of dropouts: a comparative study of atrisk and not at-risk youths. *Journal of Adolescence*, *20*, 355-367.
- Hartkamp, J.P. (2005). *Monitor voortijdig schoolverlaten Rotterdam 2005: 4e - metingschooljaar 2003/2004*. Amsterdam: Desan Research Solutions.
- Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder startkwalificatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Jimerson, S.R., Egeland, B., Sroufe, L.A., & Carlson, B. (2000). A prospective longitudinal study of high school dropouts: Examining multiple predictors across development. *Journal of School Psychology*, *38*, 525-549.
- Junger-Tas, J. (2002). *Diploma's en goed gedrag II: Preventie van antisociaal gedrag in het onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Kearney, C.A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, *28*, 451-471.
- Levine, J.A., Pollack, H., & Comfort, M.E. (2001). Academic and behavioral outcomes among the children of young mothers. *Journal of Marriage and the Family*, *63*, 355-369.
- NIPO (2002). *Schoolverzuim in het voortgezet onderwijs*. Amsterdam: NIPO.
- Schaffer, H.R. (1996). *Social development*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Traag, T., & Van der Velden, R.K.W. (2008). *Early school-leaving in the Netherlands. The role of student-, family- and school factors for early school-leaving in lower secondary education*. Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.
- Teasley, M.L. (2004). Absenteeism end Truancy: risk, protection, and best practice implications for school social workers. *Children and Schools*, *26*, 117-128.
- Tobler, N.S. (2000). Lessons learned. *Journal of Primary Prevention*, *20*, 261-273.
- Vitaro, F., Larocque, D., Janosz, M., & Tremblay, R.E. (2001). Negative social experiences and dropping out of school. *Educational Psychology*, *21*, 401-415.
- Worrell, F.C. (1997). Predicting successful or non-succesfull at-risk status using demographic risk factors. *High School Journal*, *81*, 46-53.